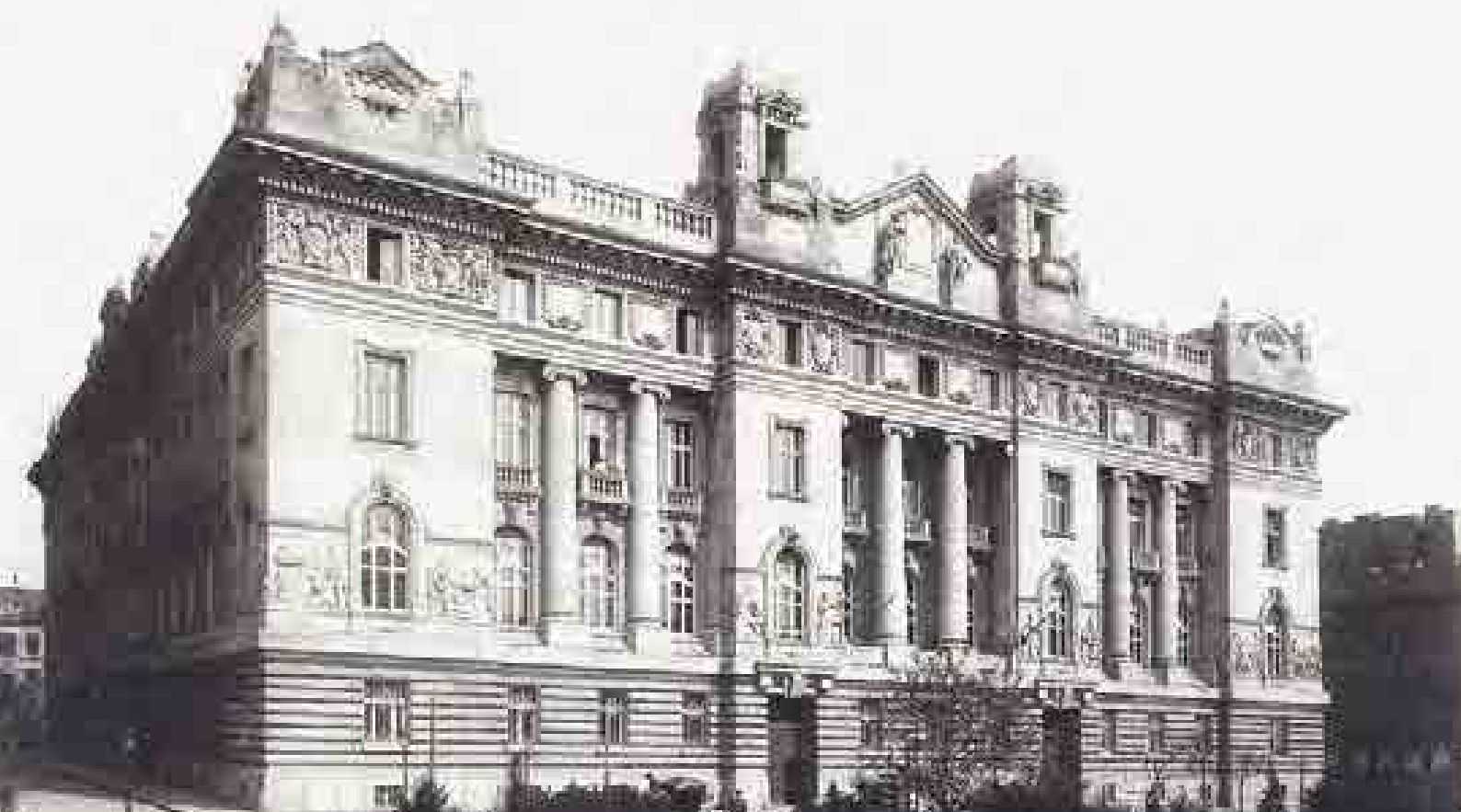

A MAGYAR NEMZETI BANK

Bankjegy- és Éremgyűjteménye

GARAMI ERIKA

Az Osztrák–Magyar Bank (ma Magyar Nemzeti Bank) budapesti székháza
1905-ben (Fortepan / Budapest Főváros Levéltára / Klösz György fényképei)

A bank fõlszintjének egyik terme adott helyet évtizedekig a gyűjteménynek
(Magyar Építõművészet 15 (1917) 54)

Világszerte a múzeumok különleges csoportját képezik a jegybanki múzeumok gyűjteményei, tárlatai. Ezek célja lehet értékõrzés, támogatás, de – főleg a kereskedelmi bankok esetében – befektetés is. Bár más tematikájú, például képzõművészeti gyűjtemények is gyarapíthatják a jegybankokat, jellemzően pénz- és banktörténeti gyűjtemények adják a jegybanki múzeumok gerincét. A numizmatikai gyűjtemények túl azon, hogy a fizetőeszközök (pénzek, pénzhelyettesítõk) fejlődését, megjelenési formáit tudják bemutatni, segítenek napjaink pénzügyeinek megértésében is. A Magyar Nemzeti Bank „múzeuma” is igyekszik a látogatók változó igényeit kielégíteni. A pénzügyi kultúra, a tudatos pénzügyi gondolkodás, a döntés-elõkészítés fejlesztése a jegybank egyik kiemelt feladata. Ezt célozza számos múzeum-pedagógiai foglalkozás is akár a történeti gyűjtemény anyagának felhasználásával. Az állandó és idõszaki kiállítások zömmel a bank székházában vagy az ahhoz kapcsolódó épületekben ingyenesen látogathatók. Már a jelenlegi

Ezüst 75 forintos emlékpénz a Magyar Nemzeti Bank alapításának 75. évfordulójára, 1999 (Magyar Pénzverõ Rt.)

világméretű járvány előtt is egyre népszerűbbé váltak a növekvő számú, digitálisan elérhető tartalmak, mint például a kiállítások virtuális bemutatói. Mind a személyes, mind a virtuális látogatók számára egyre több az interaktív program, a múzeum-pedagógiai és múzeum-antropológiai foglalkozás, a tematikus és az egyénre szabott tárlatvezetés, kvízek, szórakoztatva tanító rejtvények, kisfilmek, animációk. Ezeken szó esik a Magyar Nemzeti Bank gyűjteményének történetéről is.

A jegybanki gyűjtemény kezdeteiről meglepően kevés adatunk maradt fenn. Kezdetben értéknek csupán az aranyból és ezüsből készült rudakat, pénzeket és érméket tekintették. Az 1878-ban alapított közös jegybank, az Osztrák–Magyar Bank az első világháború után az

Osztrák–Magyar Monarchiával együtt megszűnt.

A bank felszámolásakor megállapodás szerint a bank vagyonából annak 30%-a illette meg Magyarországot, így az említett nemesfémekből is. 1924-ben megalakult a Magyar Nemzeti Bank. Az általa kibocsátott pengő bankjegyeknek még

valódi nemesfém fedezetet írt elő a törvény. Ezek között lehetnek a már forgalomból kivont arany- és ezüstpénzek is, amelyeknek csupán a nemesfém tartalma számított. Elvértve maradt fenn adat történeti értékű régi érmek, pénzek felajánlásáról, vásárlásáról is, de a rendszeres gyűjtés csak a második világháború után kezdődött el. Ekkor szervezték újjá a múzeumi életet Magyarországon.

A bankban 1946-ból maradt fenn feljegyzés egy ún. Bankmúzeumról, majd három évvel később egy háromtagú bizottság vette át a muzeális értékek kezelését. A banki szabályozás és gyakorlat szerint értékeket legalább kétfő ember kezelhet együttesen, egyedül szabályellenes az értékkezelés. A formálódó, de akkor még állandó kiállítóterrel nem rendelkező gyűjteményt a Múzeumok és Műemlékek Országos Központja védetté nyilvánította. 1974-ben, a bank alapításának 50. évfordulóján működési engedély megadásával ismerték el hivatalosan közgyűjteménynek. A gyűjtemény akkoriban a bank Emissziós főosztályának részét képezte. Az Alpár Ignác tervezte Szabadság téri székház földszintjén kapott helyet a gyűjtemény és állandó kiállítóhelye is, egészen a 2004-es költözésig. Az akkori Művelődési Minisztérium 1986-ban sorolta be a múzeum anyagát földrajzi határok nélkül numizmatika gyűjtőkörrel a közérdekű muzeális gyűjtemények közé. Elsősorban a magyar és magyar vonatkozású pénzek minden fő típusának és változatainak összegyűjtése volt a cél.

A gyűjtemény állománya eközben folyamatosan bővült. Kezdetben főleg a bank alkalmazottainak ajándékai jelentették a fő gyarapodási forrást, akik hivatalos és magánútjaikról hozott fém- és papírpénzeiket ajánlották fel. A Magyar Nemzeti Múzeum duplumaiból is került szép számmal a banki kollekcióba. Idővel kialakult az a gyakorlat is, hogy kötelezpéldányként a mindenkor kibocsátások forgalmi, próba-, illetve mintapéldányainak, esetleg meg nem valósult, de elkészült terveinek két-két darabja a gyűjteménybe került, csakúgy, mint a partner jegybankok kibocsátásai. Egy idő után engedélyezték a vásárlást is különböző numizmatikai kereskedőktől, árverező házaktól, s később magánszemélyektől is. De kedvezett a gyűjteménynek

Az Osztrák–Magyar Bank budapesti főintézetének épülete 1902 és 1905 között épült Alpár Ignác tervei alapján eklektikus stílusban. Az épület a kor legjelentősebb művészei, mesterei kivitelezésében, a legújabb technikai újdonságokat felvonultatva készült el. A közös jegybank felbomlása után három évig a Magyar Királyi Állami Jegyintézet, majd 1924-es megalakulásától a Magyar Nemzeti Bank székháza. 1976 óta műemlékvédelem alatt áll.

a nemesfém-gazdálkodásra vonatkozó szigorú törvény is: jogilag ugyanis csak a jegybankban lehetett aranyérmeket, -pénzeket eladni. Így kerültek a felvásárolt példányok ritkább típusai a gyűjteménybe.

A hagyományos értelemben vett numizmatikai tárgyakon, azaz a fém- és papírpénzekon és emlékérmeken kívül a pénzverés és a bankjegygyártás egyes fázisaihoz köthető eszközök, tárgyak, így verőtövek, nyomólemezek, próbák, nyomatok, grafikák, valamint történeti értékpapírok és banktörténeti tárgyak, dokumentumok és egy kisebb numizmatikai szakkönyvtár egészíti ki a gyűjteményt.

Míg a múzeumpedagógia a gyerekek, az iskolás korosztály számára kínál programokat – a programok nagyobb százaléka gyerekeknek szól –, addig a múzeumandragógia múzeumi helyszínen tudományos és ismeretterjesztő ismeretszerzési lehetőségeket nyújtva a felnőtteket, az érettebb korosztályt célozza meg az egész életen át történő tanulás jegyében (life long learning). Közösségépítő, közösségfejlesztő szerepe is van.

Az „50 éves a Magyar Nemzeti Bank” (1974), majd a „Pénzkibocsátás Magyarországon” (1978) című állandó tárlat a magyar pénztörténet fő típusainak kiállításával mutatta be a magyar pénztörténet fontos állomásait, átfogó

történeti képet nyújtva a látogatóknak. 1998-ban az 1848–49-es forradalom és szabadságharc évfordulója alkalmából rendezett tárlat nyitotta meg a tematikus kiállítások sorát. 1999-ben a bank 75 éves évfordulója adott alkalmat, 2000-ben pedig az új szerzemények álltak a középpontban. A következő évben egy, a nagyközönség által kevésbé ismert terület, a történeti értékpapírok világa

A Magyar Nemzeti Bank száz aranykorona részvénye, 1924 (MNM©2021)

elevenedett meg. E régebbi kiállítások emlékét kiállításvezető katalógusok őrizték meg. Később döntés született arról is, hogy a gyűjtemény új helyre kerül az épületen belül. Az állandó kiállítás, az időszakos tárlatokkal kiegészülve pedig egy nagyobb területű, többfunkciós, újonnan kialakított látogatóközpontban kap helyet a banképület félemeletén. A gyűjtemény 2004-től egy évtizeden át fogadta itt az egyéni és csoportos érdeklődőket, valamint a média képviselőit. Az általános és magyar pénztörténeti bemutató mellett egy korabeli banki munkaszobát és egy arannyal teli pánccsaszekrényt is meg lehetett tekinteni, egy aranyrudat pedig meg is lehetett érinteni, fel is lehetett emelni.

Számos vendégkiállítást is rendezett és fogadott a gyűjtemény az elmúlt közel fél évszázad alatt nem csupán belföldön, de külföldön is. Noha inkább csak a bank munkatársai láthatták azokat a kis kamarakiállításokat, amelyeket a gyűjtemény munkatársai a bank egykori két épületét, a Hold utcait és a Vadász utcait összekötő folyosón rendeztek. Olyan érdekességek, aktualitások bemutatására adott lehetőséget az itt található néhány vitrin, amelyek jellemzően nem fértek bele a nagy kiállítások tematikájába.

2018-ban a budai várban a régi városháza felújított műemléképületében nyílt meg a többfunkciós „Bölcs Vár”. Az

A Postapalota (Buda Palota) Sándy Gyula tervei alapján 1924 és 1926 között épült a Magyar Királyi Posta igazgatósága székháza céljára eklektikus-szecessziós stílusban. A Magyar Posta 2000-ig használta az épületet, utána évekig üresen állt. Majd a Magyar Nemzeti Bank alapítványa vásárolta meg, s az alapítványtól 2018-ban a bank. Egy interaktív látogatóközpontnak, benne a leendő Pénzmúzeumnak ad majd helyet.

épület egy része numizmatikai kiállítások otthona is volt egészen a közelmúltig.

A tárlatok közül a magyar középkori pénzverést bemutató emelendő ki.

Egy közgyűjtemény a rendszerezett, szakmai szempontok alapján nyilvántartott és kezelt gyűjteményen túl tudományos kutatóhely, valamint oktatási és ismeretterjesztési feladatokat is ellát. A múzeum tagja hazai és nemzetközi tudományos és ismeretterjesztő szervezeteknek, így a Magyar Numizmatikai Társulatnak, a Magyar Éremgyűjtők Egyesületének, a Tájak, Korok Múzeumok hálózatának, az International Numismatic Commissionnak és az International Committee of Monetary and Banking Museumsnak is.

A jelenleg mintegy 60.000 darabot számláló, számos ritkasággal büszkélkedő közgyűjtemény épp mostanság búcsúzik a Szabadság tértől, és az egykori Postapalotába, új nevén az MNB Budai Központba költözik. Kiállítása a tervek szerint 2022-ben nyílik Pénzmúzeum néven, amelynek internetes oldala már működik.

Az MNB Budai Központ a mai látogatói igények figyelembevételével jóval nagyobb alapterületen és modern, új kiállításokkal várja majd az érdeklődő látogatókat. A személyes jelenlét mellett az internet és a digitális világ is egyre nagyobb teret biztosít majd a műtárgyak, a gyűjtemények bemutatásához.

2004 és 2014 között a bank Látogatóközpontjában állandó pénz- és banktörténeti kiállítás várta a látogatókat

Részlet az egyik korábbi kiállításból (fotó: Szalmás Péter)

A Postapalota (MNB Budai Központ – Wikimedia common)